

Johan Öhman 1890 - 1916

Johan Öhman föddes i ett småbrukarhem i Rothagen på Sollerön. Hans föräldrar, soldaten Daniel Öhman och hans hustru Dunder Karin Andersdotter var starkt engagerade i den frireligiösa rörelsen. Själv kom Johan tidigt in i den då mycket livaktiga IOGT-logen på ön, där hans intresse och begåvning gjorde att han snart blev en av ledarna för studieverksamheten. Mycket av den övriga verksamheten kom även att präglas av hans entusiasm och iderikedom. Han levde i brytningstiden mellan det gamla bondesamhället, med ett utpräglat självhushåll, som nu började luckras upp, och det frambrytande nytänkande som bl.a. industrialiseringen medförde. Denna tid var även de stora folkrörelsernas framväxt. nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen och inte minst betydelsefullt den religiösa väckelsen som drog fram över landet. Amerikaemigrationen var också en sak som vidgade vyerna.

Den dagliga kampen för försörjningen gjorde att allt som inte innebar hårt kroppsarbete för brödfödan, i stora delar av befolkningen betraktades som stor synd. Johans fotografering gjorde troligen att han i vissa kretsar betraktades som en onyttig och lite udda personlighet. Man kan lätt föreställa sig hur omgivningen reagerade när han sökte in vid Brunnsviks folkhögskola. Skolan hade vid denna tid ett mycket dåligt anseende ute i bygderna.

Brunnsviks folkhögskola startade år 1906 på initiativ av Karl Erik Forsslund, Gustav Ankarkrona och Uno Stadius, han som ledde folkhögskolekursen på Sollerön samma år, anslöt sig tidigt till Forsslunds idé. Karl Lärka deltog i kursen på Sollerön. Johan Öhman var säkert heller inte opåverkad av Uno Stadius förkunnelse. Man kan väl anta att det var deras

vidare kontakter med dessa herrar som gjorde att Karl och Johan valde Brunnsvik när det blev aktuellt att söka in vid någon skola. Båda gick på skolan hösten 1915 och vintern 1916. Det var också där som Karl Lärka, med hjälp av Johans redan stora kunnande i ämnet, fick sina första insikter i fotografering. Brunnsvik var från början avsedd som en skola för jordbruket med inriktning främst på husdjurskötsel och jordbruksfrågor.

Genom Karl Erik Forslund, som var känd för sina vänsterradikala åsikter, kom även många arbetarungdomar till skolan. Denna fick snart en starkt vänsterpolitisk inriktning. Detta var något som de ledande i samhället såg med ogillande. Det ekonomiska stöd som skolan haft från det allmänna drogs in. Den kris som detta medförde gjorde skolan nedläggningshotad. Det var nu som ABF, fackföreningsrörelsen och kooperationen gick in och stöttade skolan ekonomiskt och möjliggjorde dess fortsatta verksamhet. Dessa organisationer är fortfarande de viktigaste huvudmännen för skolan.

Självporträtt

"Judn i Utämör" Buslars Anders Nilsson f. 1838.

Foto: Johan Öman

Redan som femtonåring började Johan Öhman drömma om att skaffa en fotografiapparat, men de prislistor som han beställde från Stöltens foto i Stockholm visade att dessa apparater kostade flera tiotals kronor. Detta var en summa som vida överskred hans ekonomiska möjligheter. Han började dock beställa hem framkallningsmaterial för de blygsamma slantar som han hade och inredde ett provisoriskt mörkrum i ett vindsutrymme på Öhmansgården. Men varför skulle han skaffa denna utrustning utan att äga en kamera? Han hade säkert granskat de katalogblad som han fått från Stockholm mycket noggrant, men även sett någon kamera hos någon av de ambulerande fotografer som besökte bygden. Kanske rentav någon av hans kamrater ägde en kamera som han haft tillfälle att prova. Tillsammans med gode vännen Mats Anders Nilsson började dessa båda att bygga en kamera. Det finns uppgift att han även har försökt att slipa egna glaslinser, detta har

Johan Öhmans egen text till denna teckning

Sturk-Mats har förlorat hela sin hopsparade flottningslikvid på kortspel och dessutom fått slut med fästmon Emma.

"Ja antingen går jag och hänger mej eller också går jag och super mig full..... eller ska jag kanske gå in i frälsningsarmén"

dock misslyckats. Det blev så småningom en hembyggd kamera som fungerade, om inte tillfredsställande så dock så pass att det finns två bilder som ska ha tagits med denna kamera. Bildkvaliteten är långt ifrån fullgod, men bara det faktum att en femtonåring, med mycket små resurser, har lyckats att tillverka en kamera visar på en teknisk begåvning av mindre vanligt slag.

1907 fick han möjlighet att köpa den kamera som han så länge önskat sig. Detta sedan den äldre brodern Karl emigrerat till Amerika och därifrån skickat honom de fyrtio kronor som kameran kostade. Denna kamera har dock gått förlorad, troligen vid en brand på 1920-talet. Redan hans första glasplåtar från 1908 visar en förbluffande hög kvalitet. Det finns nu 630 av hans glasplåtar kända och registrerade. Tyvärr är mycket av detta material i dåligt skick. Olämplig förvaring bland damm, sågspån och råttlort under 80 år har satt sina spår. De plåtar som har klarat de många årens misshandel visar på ett fotografiskt kunnande som inte står dagens yrkesfotografer efter.

Kameran var byggd för 13 x 18 cm glasplåtar, men ekonomin tvingade honom att snåla in på de dyrbara plåtarna. Han gjorde kassetter som tillät honom att använda delade plåtar. Dessa delades ofta i fyra delar. Delningen måste ske i totalt mörker och hans utrustning för detta arbete var nog mycket primitiv. Det visas av de skador som ofta finns på de delade plåtarna. Glassplitter har fastnat i den fotografiska emulsionen och i många fall gett upphov till skador. Men även andra skador måste ha uppstått under denna hantering. Den känsliga emulsionen tål ju inte någon form av mekanisk påverkan.

Att Johan Öhman hade en konstnärlig begåvning av stora mått visas inte minst av de blyertsteckningar som finns i hans efterlämnade material. Man ser även där att hans ekonomiska möjligheter att förverkliga sina konstnärliga ambitioner var små. De flesta av hans teckningar finns på dåligt omslagspapper och i små skissböcker och tidningsmarginaler. Det är under de senaste månaderna av sin levnad som han använder mera lämpligt material. Detta då av den orsaken att han arbetar med en kurs i teckning som han började hos Hermods. Det gick väl inte att skicka in uppgifter på vilket papper som helst. Denna kurs hann han inte göra färdig före sin död.

Det finns en klar satirisk prägel i några av hans teckningar där han särskilt gisslar fanatismen och övertonererna i den religiösa förkunnelsen.

När man studerar Johans efterlämnade material och försöker tänka sig in i hans tillvaro får man osökt Dan Andersson i tankarna. Det finns många beröringspunkter dem emellan. Samma litet vilsna sökande efter något bortom vardagen Dan var för övrigt en av Johans nära vänner.

Erik Pettersson

Grömings Janne, Grömings Anna, Småsik Karl Olsson, Manne Vestlund.

Foto: Johan Öhman

Familjen Vikman. Barnen: Valle, Jemmy, Gösta.

Foto Johan Öhman

*Från Ryssa skola
Foto: Johan Öhman*

*Vem kan hjälpa oss med namnen?
Foto: Johan Öhman. 1914 eller -14*

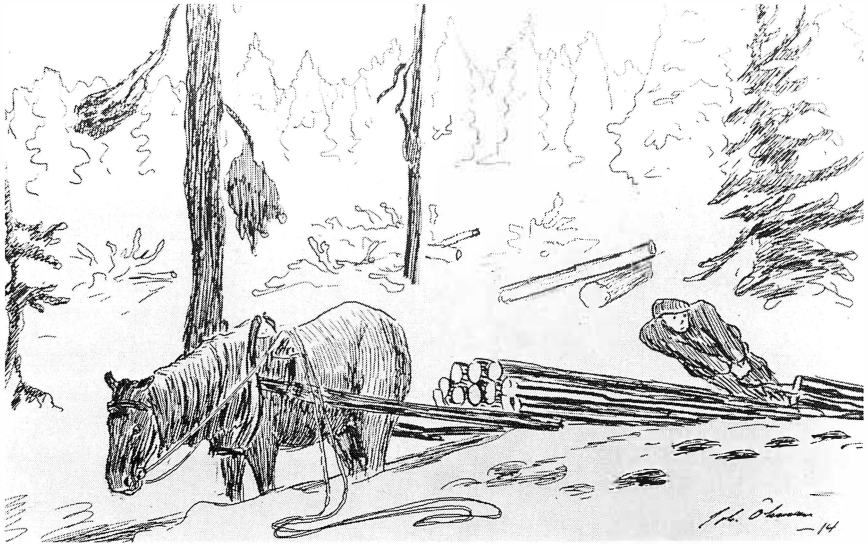

Rulljugås Mats,
Karl Lärkas morfar.

Karl Lärkas kommentar till denna teckning:

Johan Ömans föräldrar var frireligösa och Johan var mycket strängt hållen i hemmet. Här har Johan velat gyckla med snålhet. "Saliga äro de förmöjsamma". Här är han mycket hädisk. Den tjocka matmodern tittar in.

Skogsarbete är hårt för både människor och hästar.

Hemfärd från en vinters skogsarbete